

Kwota wolna od podatku dla większości podatników wciąż na poziomie 3 091 zł rocznie

Od lipca 2019 roku w życie weszło upowszechnienie programu Rodzina 500+ na dzieci w wieku poniżej 18 lat, a koszt zniesienia progu ograniczającego świadczenie na pierwsze dziecko w rodzinie to około 20 mld zł rocznie. Jak wynika z najnowszego Komentarza Centrum Analiz Ekonomicznych, przy bardzo podobnych konsekwencjach dla sektora finansów publicznych, rząd mógł podnieść kwotę wolną od podatku do 8 000 zł rocznie dla wszystkich podatników, a nie tylko dla tych o najniższych dochodach, tym samym realizując deklarację Andrzeja Dudy złożoną w wyborach prezydenckich w 2015 roku. Tymczasem w obecnym systemie dla dużej większości podatników kwota wolna od podatku pozostaje „zamrożona” na poziomie 3 091 zł rocznie.

Opublikowany dziś Komentarz przedwyborczy CenEA* poświęcono dwóm elementom systemu podatkowo-swiadczeniowego, które odgrywały ważną rolę w ramach programu wyborczego Prezydenta Andrzeja Dudy w 2015 roku, a mianowicie kwocie wolnej od podatku i świadczeniu wychowawczemu dla rodzin z dziećmi. Jak podkreślają autorzy Komentarza, choć wstępna formuła programu 500+ była zgodna z deklaracjami przedwyborczymi z 2015 roku, aktualny kształt świadczenia wychowawczego 500+ i jego pełna powszechność od lipca 2019 roku nie stanowiły ani elementu programu wyborczego Prezydenta w 2015 roku, ani Prawa i Sprawiedliwości w wyborach parlamentarnych w tym samym roku. Według analiz CenEA, na rozszerzeniu programu Rodzina 500+ i likwidacji kryterium dochodowego do świadczenia na pierwsze dziecko w największym stopniu skorzystały gospodarstwa domowe o średnich i wysokich dochodach. Z całkowitego rocznego kosztu reformy wprowadzonej w lipcu 2019 roku wynoszącego 19,3 mld zł, tylko 6,1% trafia do najuboższych 20% gospodarstw domowych, a aż 28,8% stanowi korzyść 20% gospodarstw o najwyższych dochodach.

W czasie kampanii do wyborów prezydenckich w 2015 roku Andrzej Duda deklarował podniesienie do 8 000 zł rocznie wartości kwoty wolnej od podatku dla wszystkich podatników rozliczających się w systemie podatku dochodowego według skali. Bezpośrednio po wygranych wyborach, 30 listopada 2015 r., Prezydent Andrzej Duda wystąpił do Parlamentu z inicjatywą ustawodawczą takiego rozwiązania. Prac nad projektem w Sejmie nigdy nie ukończono, a zmiany, które zostały wprowadzone w zakresie kwoty wolnej od podatku w późniejszym okresie, podniosły jej wysokość wyłącznie dla podatników o najniższych dochodach. Co istotne z punktu widzenia poziomu deficytu sektora finansów publicznych, podniesienie dziś kwoty wolnej od podatku do 8 000 zł rocznie dla wszystkich podatników, zgodnie z deklaracjami przedwyborczymi Prezydenta Andrzeja Dudy, wyniosłoby 20,4 mld zł, więc miałyby bardzo zbliżone konsekwencje do kosztów rozszerzenia programu Rodzina 500+.

Kwota wolna wyższa dla nielicznych

Choć w 2019 roku rząd wprowadził inne, korzystne dla podatników reformy w systemie PIT (wyższe koszty uzyskania przychodu, obniżona podstawowa stawka podatku, zerowy PIT dla osób w wieku poniżej 26 lat), to kwota wolna od podatku dla większości podatników pozostaje na niezmiennym poziomie od 2009 roku. Co prawda, rząd Zjednoczonej Prawicy zmodyfikował funkcjonowanie kwoty wolnej od podatku, jednak podniesieniem jej wartości objęte zostały tylko osoby o najniższych dochodach.

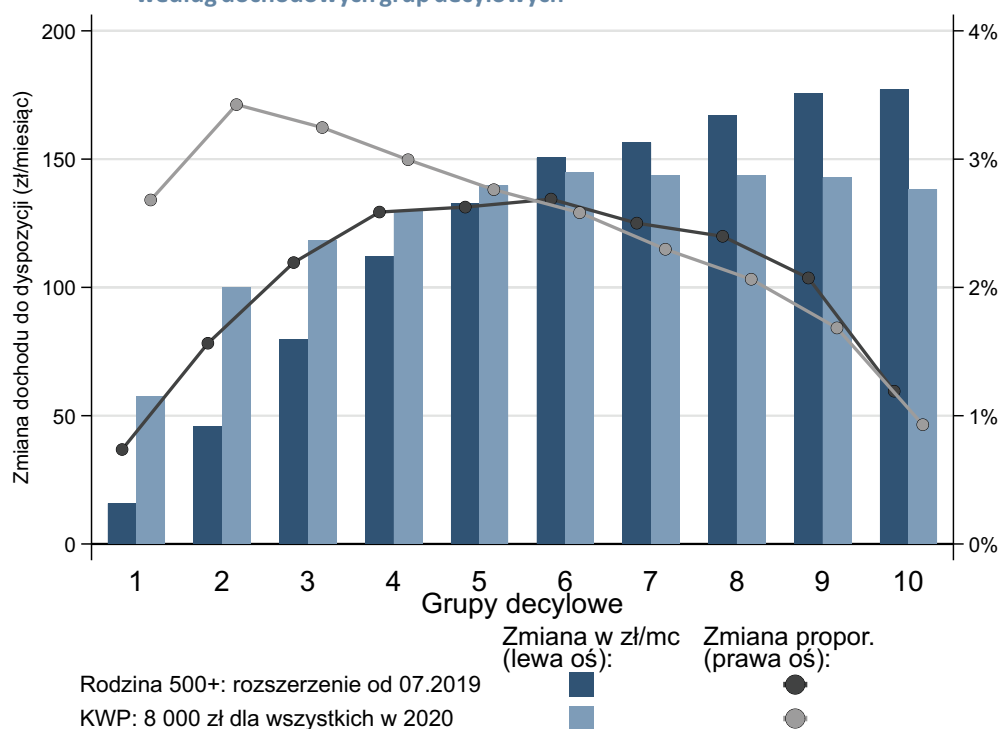
* Myck M., Oczkowska M., Trzciniński K., 2020. Kwota wolna od podatku i świadczenie wychowawcze 500+ po pięciu latach od prezydenckich deklaracji. Komentarz Przedwyborczy CenEA. Pełna wersja dostępna jest na stronie CenEA www.cenea.org.pl i na www.facebook.com/CenEA.CentreForEconomicAnalysis

W wyniku wprowadzonej przez rząd reformy funkcjonowania kwoty wolnej od 2017 roku podatnicy o rocznych dochodach do opodatkowania nieprzekraczających wartości kwoty wolnej dysponują możliwością skorzystania z pełnej wysokości kwoty (6 600 zł w 2017 i 8 000 zł rocznie od roku podatkowego 2018). Wraz ze wzrostem dochodu wartość kwoty wolnej stopniowo maleje do poziomu 3 091 zł rocznie, czyli wysokości obowiązującej w polskim systemie podatkowym niezmiennie od 2009 roku. Jednak od 2017 roku z kwoty wolnej w tej wysokości skorzystać mogą tylko podatnicy, których dochody do opodatkowania nie przekraczają progu podatkowego (85 528 zł rocznie). Dla dochodów powyżej progu wartość kwoty wolnej zaczyna ponownie spadać, aż do całkowitego wycofania przy dochodzie powyżej 127 000 zł rocznie. „Mrożenie”, czyli utrzymywanie kwoty wolnej od podatku na nominalnie niezmiennym poziomie, wraz z realnym wzrostem poziomu dochodów do opodatkowania faktycznie oznacza proporcjonalny wzrost opodatkowania. Gdyby w samym okresie 2015-2020 wartość kwoty wolnej była indeksowana stosownie do dynamiki wzrostu płac, to w tym roku powinna wynosić 4 080 zł rocznie. Jak pokazano w Komentarzu, w porównaniu do systemu zakładającego „odmrożoną” kwotę wolną na takim właśnie poziomie, obecnie obowiązujące rozwiązania w zakresie kwoty wolnej (utrzymując inne parametry systemu bez zmian) zwiększają opodatkowanie w systemie podatku dochodowego o 3,6 mld zł rocznie.

Wyższa kwota wolna a upowszechnienie 500+: biedni zyskaliby więcej na niższych podatkach

W porównaniu z rozszerzeniem programu Rodzina 500+, na które rząd zdecydował się w 2019 roku, realizacja prezydenckiej obietnicy przedwyborczej dotyczącej uniwersalnej kwoty wolnej od podatku na poziomie 8 000 zł rocznie byłaby bardziej korzystna dla najuboższych gospodarstw domowych, choć oba te rozwiązania stanowiłyby podobny koszt dla budżetu państwa. Gdyby dziś podnieść kwotę wolną od podatku do 8 000 zł rocznie dla wszystkich podatników rozliczających się według skali, z całkowitego rocznego kosztu takiego rozwiązania w wysokości 20,4 mld złotych 14,7% trafiłoby do 20% najbiedniejszych gospodarstw domowych, a 21,7% do 20% gospodarstw z najwyższymi dochodami. Natomiast w przypadku rozkładu całkowitych korzyści z upowszechnienia świadczenia 500+, wynoszących 19,3 mld zł rocznie, 28,8% trafia do 20% najbogatszych gospodarstw, zaś część przypadająca na 20% najuboższych gospodarstw wynosi zaledwie 6,1%. Jak pokazano na Wykresie 1, różnice redystrybucyjne obu rozwiązań widać szczególnie przy porównaniu proporcjonalnych korzyści w trzech najniższych grupach decylowych.

Wykres 1 Korzyści gospodarstw domowych w wyniku uniwersalnego podniesienia kwoty wolnej od podatku do 8 000 zł i upowszechnienia programu Rodzina 500+ według dochodowych grup decylowych

Wykres 1
 Źródło i uwagi: Raport Przedwyborczy CenEA
 22/06/2020.

Podczas gdy dochody gospodarstw domowych w konsekwencji rozszerzenia świadczenia wychowawczego 500+ rosły odpowiednio o 0,7%, 1,6% i 2,2%, to przeciętne korzyści w wyniku uniwersalnego podniesienia kwoty wolnej od podatku do 8 000 zł wyniosłyby w gospodarstwach z tych grup decylowych odpowiednio 2,7%, 3,4% i 3,3%. Jednocześnie z punktu widzenia najzamożniejszych gospodarstw oba rozwiązania miałyby podobny efekt, przekładając się na wzrost dochodów na poziomie 1%.

Świadczenia, podatki i... kryzys

W sytuacji, w której Polska gospodarka znalazła się po wybuchu pandemii COVID-19, wsparcie otrzymywane przez rodziny z dziećmi w ramach programu Rodzina 500+ pozwala niwelować negatywne skutki spowolnienia gospodarczego i stanowi istotne zabezpieczenie dochodów wielu rodzin. Wprowadzenie świadczenia wychowawczego 500+ znacząco ograniczyło ubóstwo wśród rodzin z dziećmi. Jednak ogólnie rzecz biorąc, z punktu widzenia sytuacji gospodarstw domowych o najniższych dochodach, dotrzymanie innej obietnicy wyborczej Prezydenta Andrzeja Dudy z 2015 roku – uniwersalnego podniesienia kwoty wolnej od podatku do 8 000 zł, byłoby korzystniejszym rozwiązaniem.

– Obniżenie podatków za sprawą wyższej kwoty wolnej ma szczególne znaczenie dla osób o niskich zarobkach, zarówno z perspektywy wysokości ich dochodów, jak i motywacji do utrzymania lub podjęcia pracy. – komentuje dr hab. Michał Myck, dyrektor CenEA. W obliczu kryzysu wywołanego pandemią COVID-19, wyższa kwota wolna powinna być elementem szerszej reformy podatków w Polsce. Szkoda zatem, że temat ten zniknął ostatecznie z debaty publicznej.

Analizy przedstawione w informacji prasowej są częścią mikrosymulacyjnego programu badawczego Fundacji Centrum Analiz Ekonomicznych (CenEA). Dane wykorzystane w analizach pochodzą z Badania Budżetów Gospodarstw Domowych 2018 i zostały udostępnione przez Główny Urząd Statystyczny. Komentarze CenEA są dostępne na stronie www.cenea.org.pl. Główny Urząd Statystyczny nie ponosi odpowiedzialności za wyniki przedstawione w Komentarzu i w Informacji Prasowej i za wnioski z nich płynące. Wnioski zawarte w komentarzu i Informacji Prasowej opierają się na obliczeniach przeprowadzonych przez autorów przy użyciu modelu *SIMPL*.

CenEA jest niezależną, apolityczną jednostką naukowo-badawczą skupiającą się na analizie konsekwencji polityki społeczno-gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem Polski. Więcej informacji na stronie www.cenea.org.pl.

Kontakt dla mediów

Fundacja CenEA

dr hab. Michał Myck
tel. 91 831 40 29

mmyck@cenea.org.pl

Fundacja CenEA

Monika Oczkowska
tel. 91 831 40 29

moczowska@cenea.org.pl